

Rapport 2005:14

Arkeologisk förundersökning

Nya bostäder vid S:t Larsgatan

kv Elektroniken 2
Linköpings stad och kommun
Östergötlands län

Erika Räf

Nya bostäder vid S:t Larsgatan

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning	4
Fornlämningsmiljö	5
Syfte och frågeställning	5
Metod och resultat	5
Referenser	6
Tekniska uppgifter	7
Bilaga. Schaktbeskrivningar:	8

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
K U L T U R M I L J Ö A V D E L N I N G E N

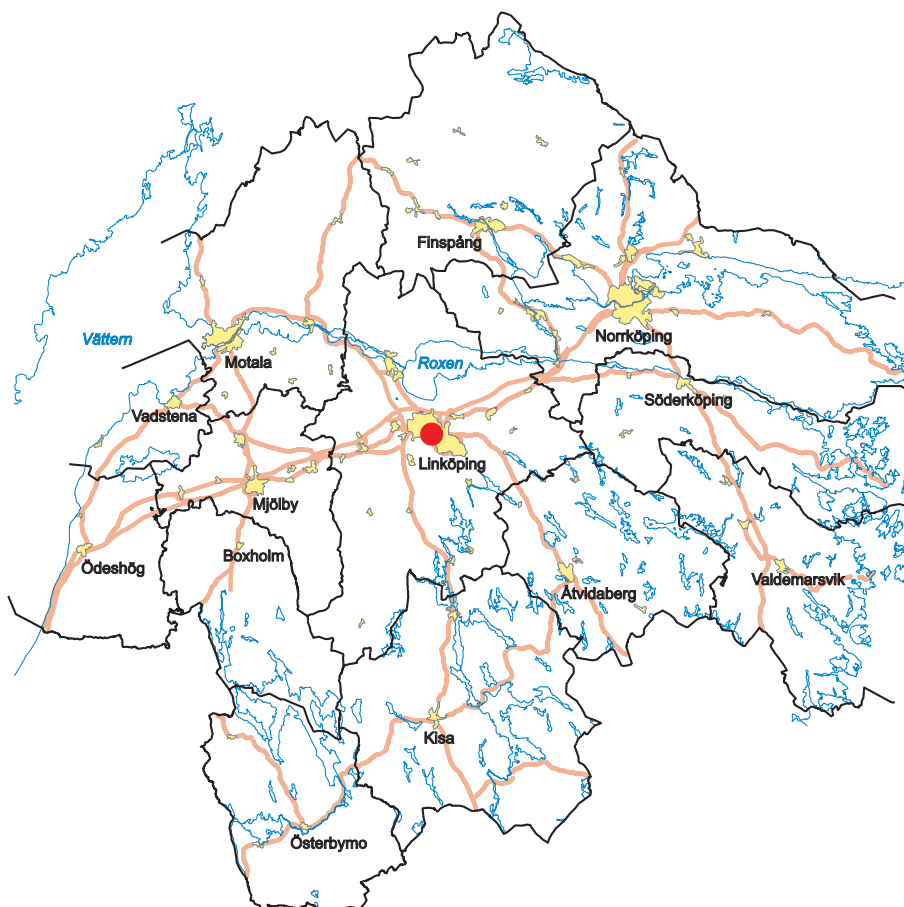
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
lansmuseum@lansmus.linkoping.se • www.linkoping.se/lansmuseum

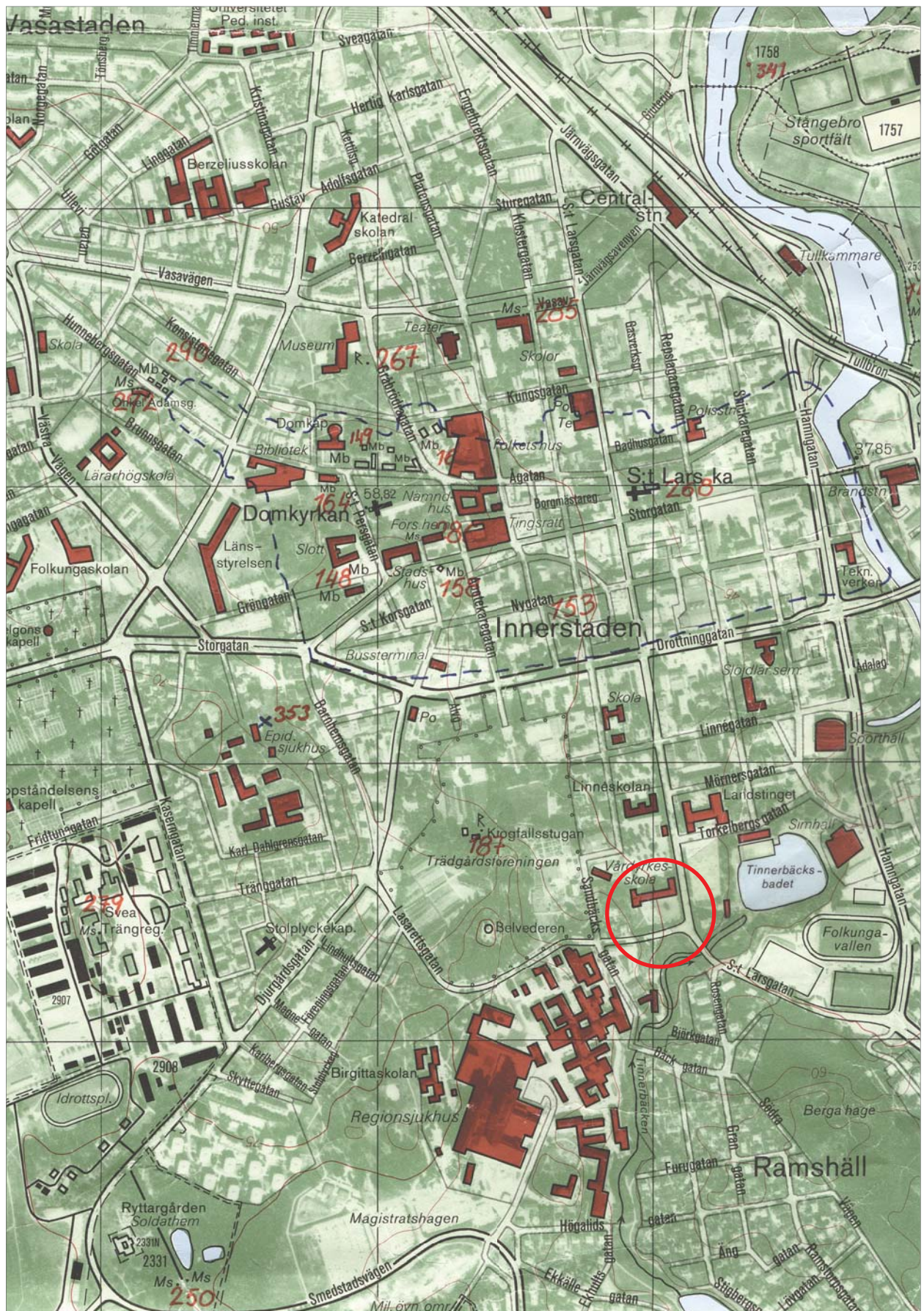
Sammanfattning

Östergötlands länsmuseum utförde i september 2004 en arkeologisk förundersökning i kvarteret Elektroniken 2, Linköpings stad och kommun, Östergötland. Förundersökningen skedde inför planerad byggnation av bostäder.

Vid förundersökningen togs sökschakt upp med grävmaskin. Materialet i schakten bestod främst av påförda fyllnadsmassor från modern tid. I den östligaste delen av undersökningsområdet påträffades ytterligare ett lager under fyllnadsmassorna. Lagret kan ges en datering till efterreformatorisk tid. Efter utförd undersökning anser Östergötlands länsmuseum att den planerade byggnationen av bostäder kan genomföras.

Erika Räf
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur Ekonomiska kartans blad 085 57 med undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

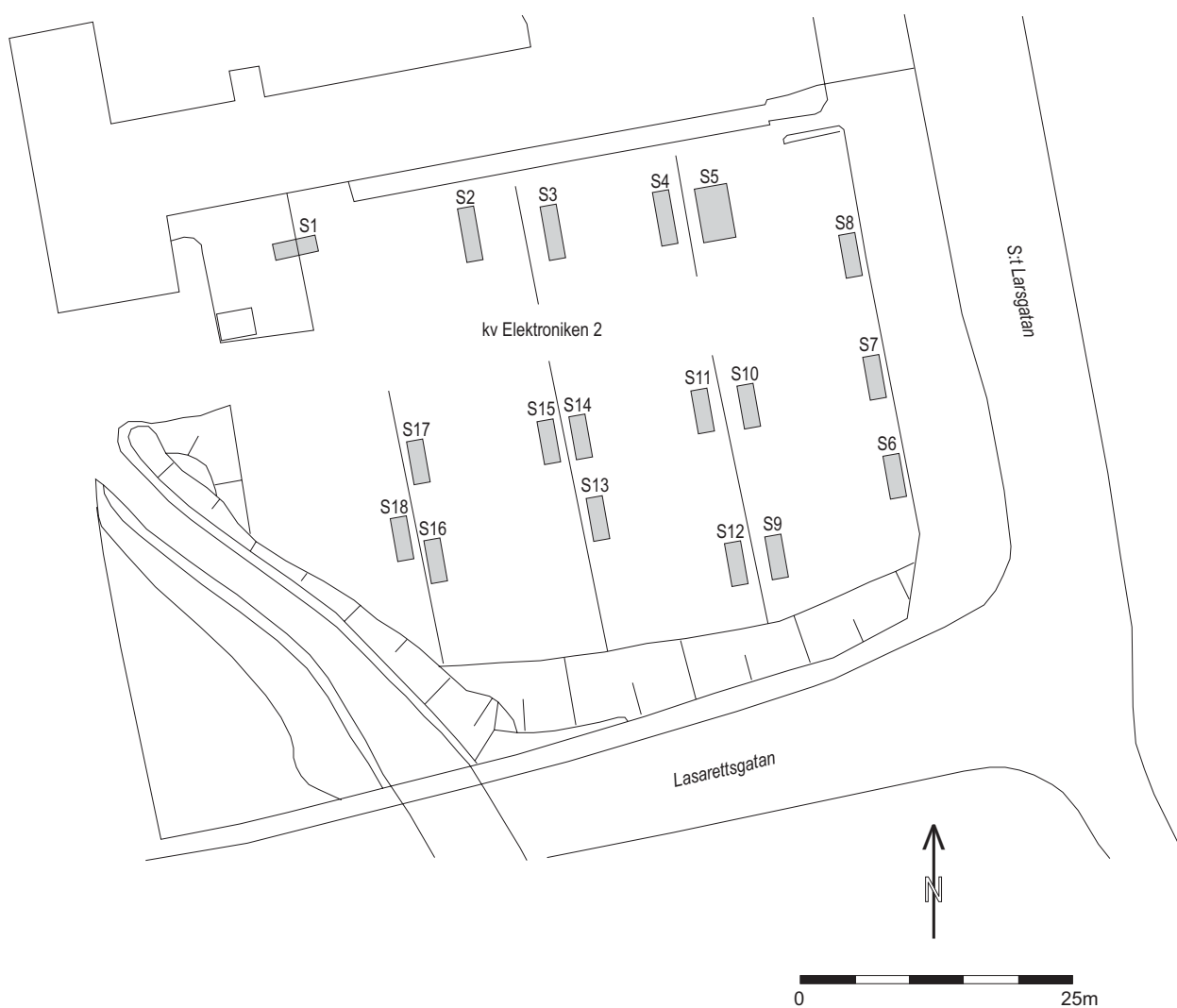
Inledning

Med anledning av en planerad byggnation av bostäder i kvarteret Elektroniken 2, Linköpings stad och kommun, utförde Östergötlands länsmuseum i september 2004 en förundersökning. Beslut om förundersökningen hade fattats av Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Förundersökningen skedde på uppdrag av Skanska Mark och Exploatering AB som också svarade för de arkeologiska kostnaderna. Ansvar för förundersökningen har Marie Ohlsén haft. I fältarbetet medverkade Erika Räf, som även ansvarar för rapportarbetet.

Områdesbeskrivning

Undersökningsområdet som omfattar en yta av 1 400 m² ligger i kvarteret Elektroniken 2 i den sydöstra delen av Linköpings moderna stadskärna. Vid undersökningstillfället bestod ytan till största delen av en parkeringsplats. I den norra delen av kvarteret Elektroniken 2 finns kontorshus. I öster gränsar kvarteret till S:t Larsgatan. Väster om undersökningsområdet löper Klostergatan. I förlängningen söderut utmynnar Klostergatan i en gång- och cykelväg, vilken i sin tur går vidare i en tunnel under Lasarettsgatan ner till Tinnerbäcken.

Figur 3. Schaktplan.

Nivån över havet i undersökningsområdet är ca 50 m. Området ligger i den östra delen av en höjdrygg. Höjdryggens högsta punkt återfinns västerut vid Belvederen i Trädgårdsföreningen och i sydöst sluttar marken ner mot Tinnerbäckens ravin. Undersökningsområdets naturliga sluttning ner mot bäcken har till stora delar utjämnats, bland annat när parkeringsplatsen anlades.

Fornlämningsmiljö

Undersökningsområdet befinner sig utanför Linköpings medeltida stadskärna. Även långt fram i efterreformatorisk tid har området tillhört stadens omgivande landsbygd. På ett historiskt kartöverlägg gällande centrala S:t Lars socken före 1850 utgörs exploateringsytan av åkermark som är uppdelat på Kättelberget och Kättelbergsgärdet i väster och Munkgärdet i öster. Det senare namnet talar för att det ursprungligen har varit klosterägd jord. Längre västerut längs nuvarande Lasarettsgatan och vid Belvederen i Trädgårdsföreningen låg galgbacken (Borna Ahlqvist & Tollin 1994: Bilaga).

På en karta över Linköpings stad upprättad åren 1889-1900 ingår undersökningsytan i den dåvarande Stora Tinnerbäcksparken. Ett antal bebyggda mindre tomter är belägna väster om området, vid det som idag är Klosterгатans förlängning. År 1914 har staden brett ut sig och undersökningsområdet ligger nu på en tomt mellan de numera försvunna gatorna Kättelbergsgatan i norr och Munkegärdsgatan i söder.

Fornlämningsregistret redovisar inga fornlämningar inom undersökningsområdet. Vid en arkeologisk utredning inför det sk projekt Tinnerbäcken år 2002 noterades följande tre objekt i närområdet söder om exploateringsytan (Ericsson 2002):

- UV 19 - ungefärlig plats för bro uppströms Tinnerbäcken enligt äldre lantmäterikartor från 1732 och 1778.
- UV 20 - Sandbäcksdämnet, en fördämningsvall av upphuggna granitblock. Dammen är belägen uppströms Tinnerbäcken.
- UV 21 - platsen för bostället Lugnet enligt äldre lantmäterikarta från 1870. Vid inventeringstillfället syntes förutom en vildapel inga lämningar av bostället. Platsen för Lugnet ligger i botten på bäckravinen vid vattendragets västra strand.

I Trädgårdsföreningen, nordväst om undersökningsområdet, finns en lös sten med skålgropar och ett stenmonument vid Krogsfallsstugan (RAÄ 187).

Längre söderut på bergshöjder längs Tinnerbäcken och Smestadsbäcken i marker som tidigare tillhörde Berga by finns gravar (RAÄ 60, 71, 72, 73, 75) och längre ner i terrängen stensträngar (RAÄ 190, 206, 223, 293). Även skålgropslokaler och skärvstenshögar (RAÄ 26, 76, 188, 191, 203, 204, 210) finns söderut runt Tinnerbäcken. Vid skålgropsförekomsten RAÄ 188 har boplatslämningar daterade till övergången mellan brons- och järnålder framkommit (Sundberg 2000).

Östergötlands länsmuseum utförde 2000/2001 en arkeologisk förundersökning i form av en antikvarisk kontroll omedelbart söder om det nu aktuella arbetsområdet. Förundersökningen skedde i samband med att en bro till gång- och cykelvägen längs med Tinnerbäcken byggdes. Inget av arkeologiskt intresse påträffades (Marie Ohlsén, muntligt).

Syfte och frågeställning

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var primärt att fastställa om fast fornlämning skulle komma att beröras av det planerade arbetsföretaget. Om så visade sig vara fallet skulle förundersökningen söka fastställa fornlämningens karaktär, utbredning och potential för eventuell vidare undersökning. Förundersökningens resultat utgör underlag för länsstyrelsens fortsatta bedömningar i ärendet.

Undersökningsområdet ligger utanför det medeltida Linköpings stadskärna; medeltida lämningar av stadskaraktär var därför inte troliga. Däremot kunde undersökningsområdets topografiska läge i en östsluttning, i närheten till Tinnerbäckens flöde, ses som ett möjligt förhistoriskt boplatsläge. Även yngre historiska lämningar kunde vara möjliga att återfinna i området. Förundersökningens frågeställning gällde därför främst huruvida förhistoriska boplatslämningar respektive yngre lämningar kunde påträffas på platsen.

Metod och resultat

Den arkeologiska förundersökningen genomfördes i form av en sökschaktsgrävning inom utvalda delar av exploateringsytan.

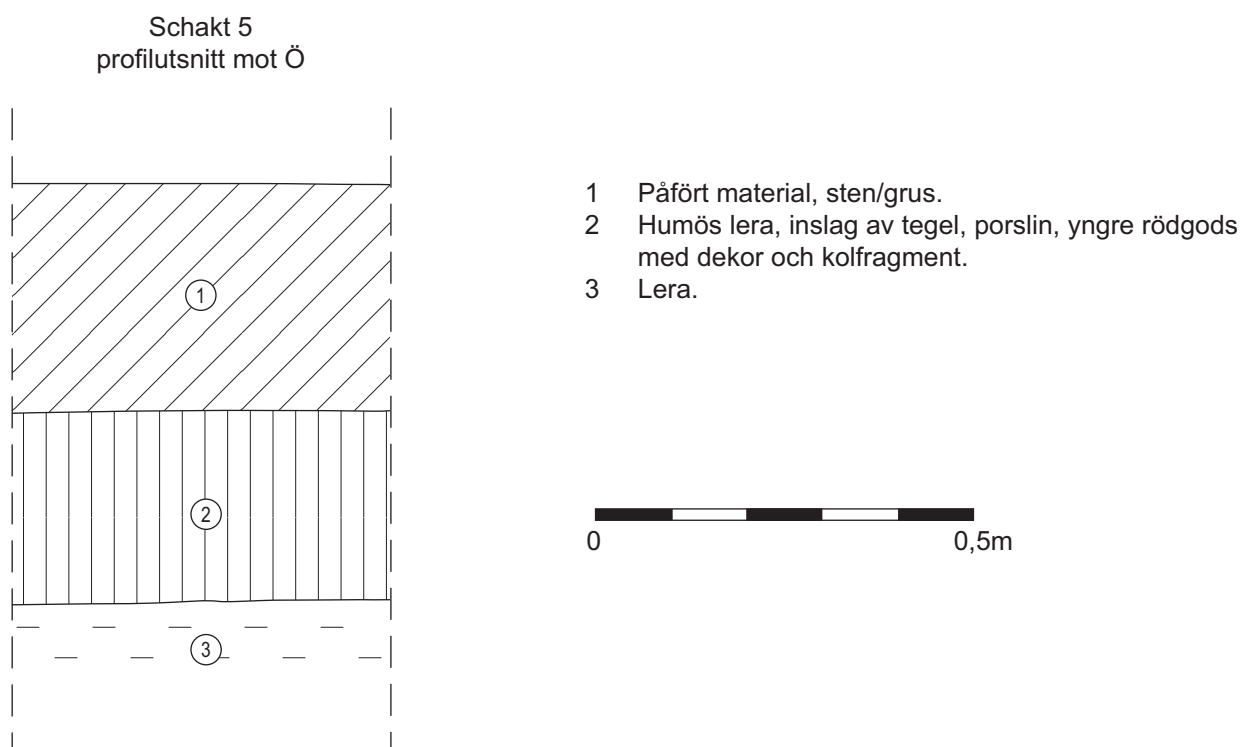
Vid sökschaktsgrävningen togs 18 schakt upp med grävmaskin. Materialet i sökschakten bestod av ett övre lager med påförda fyllnadsmassor bestående av sand, grus och sten, därunder framkom undergrunden i form av lera. I schakten 5-7 samt i schakten 9-10 i

den östligaste tredjedelen av undersökningsområdet påträffades ett äldre, troligt fyllnadslager under de övre massorna. Detta lager bestod av humös brun lera med inslag av sot och kolfragment samt fynd av yngre rödgods, porslin och tegel. Ställvis framkom även träbitar och metallfragment. Fynden tillvaratogs inte. Lagret dokumenterades genom ritning av utvalda profilväggar och lagerbeskrivning. I schakt 8 framkom ett brandlager. Det äldre fyllnadslagret och brandlagret kan tillsammans ges en vid datering till efterreformatorisk tid genom fynden av yngre rödgods, tegel, porslin och metallfragment.

Efter utförd förundersökning anser ÖLM att den planerade byggnationen av bostäder kan genomföras.

Referenser

- Borna Ahlkvist H & Tollin C. 1994. *Kring Stång*. Riksantikvarieämbetet. Arkeologiska undersökningar. Skrifter nr 7. Linköping.
- Ericsson A. 2002. *Tinnerbäcken – ett vattendrag med historia*. Riksantikvarieämbetet, UV Öst rapport 2002:18. Linköping.
- Karta över Linköpings stad. Upprättad åren 1889 – 1900 av kapten J. Stånggren.
- Karta över Linköpings stad. Upprättad år 1914. Förlag Linköpings Lithografiska AB.
- Ohlsén M. Antikvarie. Östergötlands länsmuseum. Muntlig referens.
- Sundberg K. 2000. *Boplatslämningar intill en skålgropslokal*. Riksantikvarieämbetet, UV Öst rapport 2000:18. Linköping.

Figur 4. Profilutsnitt från schakt 5.

Tekniska uppgifter

Fastighet	Kv Elektroniken 2
Stad	Linköpings stad
Kommun	Linköpings kommun
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnr	-
Ekonomiska kartans blad	085 57
Koordinater	X6475750, Y1148950
Koordinatsystem	RT 90
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning
Länsstyrelsens beslut	2004-09-07 (via e-post)
Länsstyrelsens handläggare	Bror-Tommy Sturk
Länsstyrelsens dnr	431-6585-04
Länsmuseets dnr	347/04
Länsmuseets kontonummer	530068
Uppdragsgivare	Skanska Mark och Exploatering AB
Kostnadsansvarig	Skanska Mark och Exploatering AB
Projektledare	Marie Ohlsén
Personal	Erika Räf
Fältarbetstid	2004-09-13--14
Totalt undersöktes	1 400 m ²
Därav intensivt	72 löpmeter
Grafik	-
Renritning	Lasse Norr
Grafisk form	Lasse Norr
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket dnr 507-99-499
ISSN 1403-9273	Rapport 2005:14 © Östergötlands länsmuseum

Bilaga. Schaktbeskrivningar:

Schakt 1-4

Bredd: 1,5 m

Längd: 4,0-5,0 m

Djup: 0,4 m

Lager: Påfört material, sten/grus, ca 0,30 m tjockt.

Undergrund: Lera

Inget av arkeologiskt intresse.

Schakt 5

Bredd: 3,0 m

Längd: 5,0 m

Djup: 0,6 m

Lager 1: Påfört material, sten/grus, ca 0,25 m tjockt.

Lager 2: Humös lera, inslag av tegel, porslin, yngre rödgoods med dekor, kolfragment. Smärre rester av träplank, ca 0,2 m långa och 0,1 m breda.

Undergrund: Lera

Schakt 6

Bredd: 1,5 m

Längd: 4,0 m

Djup: 0,5 m

Lager 1: Påfört material, sten/grus, ca 0,30 m tjockt.

Lager 2: Humös lera, inslag av tegel, porslin, kolfragment. Jmf S5.

Undergrund: Lera

Schakt 7

Bredd: 1,5 m

Längd: 4,0 m

Djup: 0,35 m

Lager 1: Påfört material, grus/sand, ca 0,30 m tjockt.

Lager 2: Ställvis 0,05 tjock humös lera med inslag av tegel och porslin. Jmf S6.

Undergrund: Lera

Schakt 8

Bredd: 1,5 m

Längd: 4,0 m

Djup: 0,4 m

Lager 1: Påfört material, grus/sand, ca 0,25 m tjockt.

Lager 2: Brandlager med stort inslag av metallfragment, enstaka glasbitar, bitar av kakelugnstegel, ca 0,08 m tjockt.

Undergrund: Lera

Schakt 9

Bredd: 1,5 m

Längd: 4,0 m

Djup: 0,30 m

Lager 1: Påfört material, grus/sand, ca 0,20 m tjockt.

Lager 2: Humös lera, inslag av tegel, porslin, kolfragment. Jmf S6.

Schakt 10

Bredd: 1,5 m

Längd: 4,0 m

Djup: 0,35 m

Lager 1: Påfört material, grus/sand, ca 0,30 m tjockt.

Lager 2: Humös lera, 4-5 tegelstenar, ca 0,05 m tjockt.

Undergrund: Lera

Schakt 11-18

Bredd: 1,5 m

Längd: 4,0 m

Djup: 0,30 m

Lager 1: Påfört material, sand/grus/sten, ca 0,25 m tjockt.

Undergrund: Lera

Inget av arkeologiskt intresse.